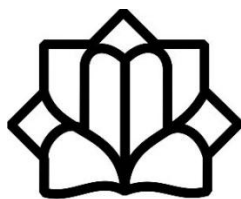

الحمد لله
البرحمين

دانشگاه کاشان

دانشکده علوم انسانی

گروه علوم تربیتی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته روانشناسی تربیتی

عنوان:

**رابطه بین شیوه های فرزند پروری با هوش هیجانی و
مهارت های اجتماعی دانش آموزان متوسطه شهر کاشان**

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا تمنایی فر

استاد مشاور:

دکتر فریبرز صدیقی ارفعی

توسط:

زینب کمال آرانی

اسفند ۹۲

دانشگاه کاشان
دانشکده علوم انسانی

بسمه تعالی

تاریخ:
شماره:
پوست:

مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه
صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

نام و نام خانوادگی دانشجوی: خانم زینب کمال آرانی شماره دانشجویی: ۹۰۱۲۵۸۱۲۱۴
رشته: روانشناسی تربیتی دانشکده: علوم انسانی
عنوان پایان نامه: رابطه بین شیوه های فرزند پروری با هوش هیجانی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرکاشان
تعداد واحد پایان نامه: ۴ واحد تاریخ دفاع: ۱۳۹۲/۱۲/۲۸

این پایان نامه به مدیریت تحصیلات تکمیلی به منظور بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد ارائه می گردد. دفاع از پایان نامه در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۸ مورد تأیید و ارزیابی اعضای هیأت داوران قرار گرفت و با نمره $\frac{19}{25}$ به عدد $\frac{19}{25}$ و با درجه $\frac{19}{25}$ به تصویب رسید. به حروف $\frac{19}{25}$ شش و بیست و پنج
اعضاء هیأت داوران:

عنوان	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
۱. استاد راهنما	دکتر محمدرضا تمنایی فر	استادیار	
۲. استاد مشاور	دکتر فریبرز صدیقی ارفعی	استادیار	
۳. متخصص و صاحب نظر دانشگاه	دکتر محسن نیازی	استاد	
۴. متخصص و صاحب نظر دانشگاه	دکتر مجید صدوقی	استادیار	
۵. نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر محسن نیازی	استاد	

دکتر محمد رضا منصورنیا
مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه

آدرس: کاشان - بلوار قطب راوندی
کد پستی: ۵۱۱۶۷ - ۸۷۳۱۷
تلفن: ۵۱۱۲۷۷ - دو رگاری ۵۱۱۲۷۷
<http://www.kashanu.ac.ir>

تقدیم به:

روح پاک پدرم که عالمانه به من آموخت تا چگونه در عرصه زندگی، ایستادگی را تجربه نمایم. و به مادرم، دریای بی کران فداکاری و عشق که وجودم برایش همه رنج بود و وجودش برایم همه مهر ...

تقدیم به همسرم:

که مسیح وار با صبرش در تمامی لحظات رفیق راه بود، او که مهربانیش سایه سار زندگی می باشد...

تقدیم به:

گلهای زندگی ام ؛ امیر علی و مهسا که کودکی گمشده ام را در چهره معصومشان پیدا کردم.

سپاسگزاری:

هر لطفی را سپاس است؛

سپاس بیکران پروردگار یکتا را که هستی مان بخشید و به طریق علم و دانش رهنمودمان شد و به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت؛

شکر و سپاس خدا را که بزرگترین امید و یاور در لحظه لحظه زندگی است...

با سپاس از زحمات بی دریغ استاد راهنما و سرور عزیزم **دکتر محمدرضا تمنایی فراو** که دلی به وسعت دریا، محبتی به شکوه عشق، روحی به عظمت افلاک دارد و با سپاس از اخلاق و رفتار متواضعانه و بزرگمنشانه ایشان که الگویی برای من بودند. امیدوارم در مراحل مختلف زندگی و علمی هر روز موفق تر از پیش باشند و از ایشان بسیار آموختم.»

همچنین از استاد عالیقدر **جناب دکتر فریبرز صدیقی ارفعی** که مشاوره پایان نامه را بر عهده داشتند و از **جناب آقای دکتر محسن نیازی** و **دکتر مجید صدوقی** که قبول زحمت نمودند و داوری این پایان نامه را به عهده گرفتند ، صمیمانه تشکر و قدردانی می نمایم.

چکیده

این پژوهش به بررسی تاثیر شیوه‌های فرزند پروری والدین بر هوش هیجانی و مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان متوسطه شهر کاشان پرداخته است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دوره متوسطه شهر کاشان و حجم نمونه این پژوهش برابر با ۳۰۰ نفر دانش آموز دختر و پسر بود که از ده مدرسه در سطح شهر کاشان به صورت خوشه ای چند مرحله ای از بین کل دانش آموزان دوره متوسطه شهر انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش، پرسشنامه شیوه‌های فرزند پروری رایبسون و همکاران (۱۹۹۵)، پرسشنامه هوش هیجانی شرینگ و پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی ایندر بیتزن و فوستر بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از شاخص های آماری توصیفی و استنباطی (میانگین ، انحراف معیار ، هبستگی ، رگرسیون، تحلیل واریانس یک سویه و آزمون t) استفاده گردید. نتایج حاصله نشان داد که بین شیوه فرزند پروری اقتداری و میزان هوش هیجانی و مهارت‌های اجتماعی فرزندان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، بین دو شیوه فرزند پروری استبدادی و سهل گیرانه و دو متغیر هوش هیجانی و مهارت‌های اجتماعی رابطه منفی و معنادار است. از یافته‌های دیگر این پژوهش، عدم وجود تفاوت معنادار بین دختران و پسران در دو متغیر هوش هیجانی و مهارت‌های اجتماعی بود.

کلمه های کلیدی:

شیوه‌های فرزند پروری، هوش هیجانی، مهارت‌های اجتماعی، دانش آموزان .

فهرست مطالب

فصل اول - کلیات تحقیق

- ۱-۱ مقدمه ۲
- ۲-۱ بیان مساله ۴
- ۳-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش ۶
- ۴-۱ اهداف تحقیق ۷
- ۱-۴-۱ هدف کلی: ۷
- ۲-۴-۱ اهداف جزئی: ۷
- ۵-۱ فرضیه های تحقیق ۸
- ۶-۱ تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها ۸
- ۱-۶-۱ تعریف نظری متغیرهای پژوهش ۸
- ۲-۶-۱ تعریف عملیاتی متغیر پژوهش: ۱۰

فصل دوم - پیشینه تحقیق

- مقدمه ۱-۲ ۱۲
- ۲-۲ تعریف خانواده ۱۳
- ۳-۲ جایگاه خانواده ۱۵
- ۴-۲ تاریخچه شیوه فرزند پروری ۱۵
- ۵-۲ شیوه های فرزند پروری : ۱۸
- ۶-۲ نظریه های تعامل والدین و فرزندان ۱۹
- ۷-۲ تاثیرات والدین: ۲۲
- ۸-۲ پدر و مادر شدن ۲۳
- ۹-۲ تعامل والدین - فرزند ۲۵
- ۱-۹-۲ تعامل مادر - فرزند ۲۵
- ۲-۹-۲ تعامل پدر - فرزند ۲۸
- ۳-۹-۲ تعامل والدین - فرزند در دوره نوجوانی ۳۰
- ۱۰-۲ الگوهای تعامل والد-کودک ۳۲
- ۱-۱۰-۲ رویکرد یک سویه : ۳۲
- ۲-۱۰-۲ رویکرد دو سویه : ۳۳

- ۳۳ ۲-۱۰-۳ رویکرد منظومه ای:.....
- ۳۳ ۲-۱۱ فضای عاطفی خانواده.....
- ۳۹ ۲-۱۲ ابعاد شیوه‌های فرزند پروری.....
- ۳۹ ۲-۱۲-۱ بعد گرم بودن والدین:.....
- ۴۲ ۲-۱۲-۲ بعد کنترل :
- ۴۳ ۲-۱۲-۳ بعد آمیزش:
- ۴۴ ۲-۱۳ الگوهای فرزند پروری.....
- ۴۴ ۲-۱۳-۱ الگوی فرزند پروری شیفر:
- ۴۵ ۲-۱۳-۲ الگوی بامریند:
- ۵۰ ۲-۱۳-۳ الگوهای جدید فرزند پروری بامریند:.....
- ۵۱ ۲-۱۳-۴ الگوی وینتر باتوم :
- ۵۲ ۲-۱۳-۵ الگوی مک کوبی و مارتین:
- ۵۲ ۲-۱۳-۶ الگوی گوردن :
- ۵۳ ۲-۱۳-۷ الگوی زیگلن:
- ۵۵ ۲-۱۴ عوامل موثر بر شیوه‌های فرزند پروری:
- ۵۶ ۲-۱۴-۱ شخصیت والدین:
- ۵۶ ۲-۱۴-۲ کیفیت زناشویی:
- ۵۷ ۲-۱۴-۳ تحصیلات والدین:.....
- ۵۸ ۲-۱۴-۴ سن والدین:
- ۵۹ ۲-۱۴-۵ ویژگیهای کودک.....
- ۶۰ ۲-۱۴-۶ محیط منابع استرس و حمایت
- ۶۰ ۲-۱۴-۷ ارزشهای فرهنگی.....
- ۶۲ ۲-۳ تعریف هوش هیجانی.....
- ۶۶ ۲-۳-۱ سیر تاریخی توجه به هوش هیجانی.....
- ۷۲ ۲-۳-۲ رویکردهای هوش هیجانی.....
- ۷۲ ۲-۳-۳ رویکرد توانایی یا غیر ترکیبی.....
- ۷۴ ۲-۳-۴ رویکرد ترکیبی یا آمیخته.....
- ۷۶ ۲-۳-۵ رویکرد عصبی بر هوش هیجانی.....
- ۷۸ ۲-۳-۳ اهمیت و جایگاه هوش هیجانی.....

- ۸۲ ۴-۳-۲ ابعاد هوش هیجانی
- ۸۲ ۴-۳-۲ ۱ ابعاد هوش هیجانی از دیدگاه گلمن
- ۹۰ ۴-۳-۲ ۲ ابعاد هوش هیجانی از دیدگاه بار-آن
- ۹۶ ۴-۲ مهارت‌های اجتماعی
- ۹۶ ۴-۲ ۱- توضیح و تبیین مهارت‌های اجتماعی:
- ۹۸ ۴-۲ ۲- تعاریف مهارت‌های اجتماعی:
- ۹۹ ۴-۲ ۳- فرایند اجتماعی شدن:
- ۹۹ ۴-۲ ۴- عوامل موثر در پرورش مهارت‌های اجتماعی
- ۹۹ ۴-۲ ۱- خانواده
- ۱۰۱ ۴-۲ ۲- نقش همسالان
- ۱۰۳ ۴-۲ ۳- نقش مدرسه
- ۱۰۴ ۴-۲ ۴- نقش رسانه ها
- ۱۰۶ ۴-۲ ۵- انواع مهارت‌های اجتماعی:
- ۱۰۶ ۴-۲ ۱- مهارت ارتباط و فرایند یک تعامل اجتماعی
- ۱۰۸ ۴-۲ ۲- مهارت مقابله ای
- ۱۰۸ ۴-۲ ۳- مهارت جرات ورزی
- ۱۱۰ ۴-۲ ۴- مهارت خودگردانی
- ۱۱۱ ۴-۲ ۵- مهارت درک اجتماعی
- ۱۱۲ ۴-۲ ۶- مهارت همکاری و نوع دوستی
- ۱۱۳ ۴-۲ ۷- مهارت شناسایی ارزشهای جامعه
- ۱۱۴ ۴-۲ ۶- علل ضعف در مهارت‌های اجتماعی
- ۱۱۵ ۴-۲ ۷- ارزیابی مهارت‌های اجتماعی
- ۱۱۶ ۴-۲ ۱-۷- سنجش مشاهده‌ای
- ۱۱۶ ۴-۲ ۲-۷- گروه سنجی
- ۱۱۷ ۴-۲ ۳-۷- رتبه بندی ها
- ۱۱۸ ۴-۲ ۴-۷- درجه بندی ها
- ۱۱۸ ۴-۲ ۵-۷- مصاحبه رفتاری
- ۱۱۸ ۴-۲ ۶-۷- ایفای نقش رفتاری
- ۱۱۹ ۴-۲ ۸- شیوه‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی

۹-۴-۲	پیشینه تحقیقات انجام شده در ایران در زمینه رابطه شیوه‌های فرزند پروری و هوش هیجانی: ... ۱۲۳
۱۰-۴-۲	پیشینه پژوهش‌های انجام شده در ایران در زمینه رابطه شیوه‌های فرزندپروری و مهارت‌های اجتماعی: ۱۲۵
۱۱-۴-۲	پیشینه تحقیقات انجام شده در جهان: ۱۲۸
فصل سوم - روش تحقیق	
۱-۳	مقدمه ۱۳۷
۲-۳	روش تحقیق ۱۳۷
۳-۳	جامعه آماری ۱۳۷
۴-۳	نمونه آماری و روش نمونه گیری ۱۳۷
۵-۳	شیوه اجرا و روش جمع آوری اطلاعات ۱۳۸
۶-۳	ابزارهای پژوهش ۱۳۸
۱-۶-۳	پرسشنامه شیوه‌های فرزند پروری: ۱۳۸
۲-۶-۳	پرسشنامه هوش هیجانی سیبریا شرینگ: ۱۴۰
۳-۶-۳	پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی ایندر بیتزن و فوستر: ۱۴۲
۷-۳	روش تجزیه و تحلیل آماری ۱۴۴
فصل چهارم- یافته‌های تحقیق	
۱-۴	مقدمه ۱۴۶
۲-۴	تحلیل توصیفی یافته ها ۱۴۶
۳-۴	تجزیه و تحلیل استنباطی داده ها ۱۵۳
فصل پنجم- بحث و نتیجه گیری	
۱-۵	مقدمه ۱۷۰
۲-۵	بحث و نتیجه گیری: ۱۷۰
۳-۵	پیشنهادات اجرایی ۱۸۲
۴-۵	محدودیت ها ۱۸۳
منابع فارسی ۱۸۴	
منابع لاتین ۱۹۲	
ضمائم ۲۰۰	

فهرست جدولها

صفحه	عنوان
۷۵	جدول ۲-۴: رویکردهای هوش هیجانی
۷۶	جدول ۲-۲: ابعاد هوش هیجانی از دیدگاه گلمن
۱۴۶	جدول شماره ۱-۴: توزیع فراوانی و درصدی نمونه پژوهش به تفکیک جنسیت
۱۴۷	جدول شماره ۲-۴: توزیع فراوانی و درصدی نمونه پژوهش به تفکیک رشته تحصیلی
۱۴۸	جدول شماره ۳-۴: میانگین و انحراف معیار و نمره کل پدر در شیوه های فرزند پروری به تفکیک جنسیت
۱۴۹	جدول شماره ۴-۴: میانگین و انحراف معیار و نمره کل در شیوه های فرزند پروری مادر به تفکیک جنسیت
۱۵۰	جدول شماره ۵-۴: میانگین و انحراف معیار شیوه های فرزند پروری والدین در دانش آموزان به تفکیک جنسیت
۱۵۱	جدول شماره ۶-۴: میانگین و انحراف معیار شیوه های فرزند پروری والدین
۱۵۲	جدول شماره ۷-۴: میانگین و انحراف معیار دانش آموزان در هوش هیجانی
۱۵۳	جدول شماره ۸-۴: میانگین و انحراف معیار رفتار مثبت و منفی و مهارت های اجتماعی در دانش آموزان به تفکیک جنسیت
۱۵۴	جدول ۹-۴: میانگین و انحراف معیار مهارت های اجتماعی دانش آموزان
۱۵۵	جدول ۱۰-۴: ضریب همبستگی سبک اقتداری والدین و هوش هیجانی فرزندان
۱۵۶	جدول ۱۱-۴: ضریب همبستگی میان سبک استبدادی والدین و هوش هیجانی فرزندان
۱۵۷	جدول ۱۲-۴: ضریب همبستگی میان سبک سهل گیرانه والدین و هوش هیجانی فرزندان
۱۵۸	جدول ۱۳-۴: ضریب همبستگی سبک اقتداری والدین و مهارت های اجتماعی
۱۵۹	جدول ۱۴-۴: ضریب همبستگی سبک استبدادی والدین و مهارت های اجتماعی
۱۶۰	جدول ۱۵-۴: ضریب همبستگی سبک سهل گیرانه والدین و مهارت های اجتماعی
۱۶۱	جدول ۱۶-۴: نتایج مربوط به رگرسیون سبک فرزند پروری استبدادی بر هوش هیجانی با روش گام به گام
۱۶۲	جدول شماره ۱۷-۴: نتایج مربوط به رگرسیون سبک فرزند پروری استبدادی بر مهارت های اجتماعی با روش گام به گام
۱۶۲	جدول ۱۸-۴: نتایج آزمون مقایسه میانگین ها (t) در متغیر هوش هیجانی در دانش آموزان دختر و پسر
۱۶۳	جدول ۱۹-۴: نتایج آزمون مقایسه میانگین ها (t) در متغیر مهارت اجتماعی در دانش آموزان دختر و پسر

- ۱۶۳ جدول ۴-۲۰ ماتریس ضرایب همبستگی شیوه های فرزند پروری پدر با مهارت‌های اجتماعی فرزندان
- ۱۶۴ جدول ۴-۲۱ ماتریس ضرایب همبستگی شیوه های فرزند پروری پدر با مولفه های مهارت‌های اجتماعی فرزندان
- ۱۶۵ جدول ۴-۲۲ نتایج مربوط به رگرسیون هوش هیجانی فرزندان با توجه به شیوه های فرزند پروری مادر با روش گام به گام
- ۱۶۶ جدول ۴-۲۳ نتایج مربوط به تحلیل رگرسیون هوش هیجانی فرزندان با توجه به شیوه‌های فرزندپروری پدر با روش گام به گام
- ۱۶۷ جدول ۴-۲۴ نتایج مربوط به تحلیل رگرسیون مهارت‌های اجتماعی فرزندان با توجه به شیوه‌های فرزند پروری مادر
- ۱۶۷ جدول ۴-۲۵ نتایج مربوط به تحلیل رگرسیون مهارت‌های اجتماعی فرزندان با توجه به شیوه‌های فرزند پروری پدر
- ۱۶۸ جدول ۴-۲۶ نتایج آزمون مقایسه میانگین ها (t) در متغیر هوش هیجانی در دانش آموزان دختر و پسر
- ۱۶۸ جدول ۴-۲۷ نتایج آزمون مقایسه میانگین ها (t) در متغیر مهارت اجتماعی در دانش آموزان دختر و پسر

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۲۶	شکل ۱-۲ : عناصر ساده ی نشانگر تعامل مادر- فرزند (اقتباس از لوییس و لی -پانت، ۱۹۹۴)
۲۷	شکل ۲-۲: الگوی تعامل ساده (اقتباس از لوییس و نی-پانتر، ۱۹۹۴).
۲۸	شکل ۲-۳: الگوی تعامل جاری (اقتباس از لوییس و لی-پانتر، ۱۹۹۴).
۷۵	شکل ۲-۴: مقوله های هوش هیجانی گلمن (۱۹۹۸)
۷۶	شکل ۲-۵: نقش بالقوه هوش هیجانی در زندگی روزمره (سیاروچی، فورگاس و مایر، ۲۰۰۱)
۹۵	شکل شماره ۲-۶: مدل بار-آن با ابعاد پنج گانه و پانزده مؤلفه هوش هیجانی

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۴۶	نمودار ۱-۴ فراوانی نمونه پژوهش به تفکیک جنسیت
۱۴۷	نمودار ۲-۴ فراوانی نمونه پژوهش به ترتیب رشته تحصیلی
۱۵۲	نمودار ۳-۴ میانگین رفتار مثبت، رفتار منفی و مهارت‌های اجتماعی در دختران و پسران

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

خانواده به عنوان کوچک ترین واحد اجتماعی و از ارکان اصلی و عمده هر جامعه به شمار می آید. محیط خانواده مهم ترین و اولین عاملی است که بر رشد شخصیت افراد اثر می گذارد. ایده آل و آرزوهای والدین، سبک فرزند پروری آنها و هوش هیجانی همگی می توانند بر شکل دهی رفتار کودک و سلامت روان او تاثیر بگذارند.

نحوه رفتار والدین با فرزندان، نتایج عمیق و دیر پای بر زندگی عاطفی بچه ها باقی می گذارد، همچنین برخورداری والدین از هوش عاطفی برای فرزندان مزایای بی شماری دارد. (گلمن، ۱۹۹۹، ترجمه حمید رضا بلوچ، ۱۳۸۷)

نقش ارتباطات درون خانوادگی، ارتباط والدین با هم، والدین - فرزندان و فرزندان با یکدیگر در شکل گیری شخصیت افراد، آرامش خاطر، اعتماد به نفس، توان سازگاری و نهایتاً بروز رفتارهای نامناسب و عدم ابتلا به اختلالات روانی شایان توجه است.

شیوه های فرزند پروری را می توان مجموعه ای از رفتارها دانست که تعاملات والد - فرزند را در طول دامنه گسترده ای از موقعیتها، توصیف می کند.

بامریند (۱۹۷۱، ۱۹۸۹، ۱۹۹۱) که مطالعات طولی برجسته ای را با مشاهده تعاملهای والدین با فرزندان خود انجام داد، شیوه های فرزند پروری را شامل رفتارهای گوناگون، متنوع، بهنجار و طبیعی می داند که والدین به منظور کنترل و اجتماعی کردن کودکانشان به کار می برند. (بامریند، ۱۹۹۱، به نقل از دارلینگ، ۱۹۹۹)

وی دریافت که شیوه های فرزند پروری والدین در دو بعد، با یکدیگر تفاوت دارند. بعد اول، توقع^۱ و کنترل و بعد دوم، پذیرندگی^۲ و اجابت کنندگی^۳ که چهار شیوه فرزند پروری را به وجود می آورد که پژوهش بامریند بر سه شیوه آن متمرکز است: مقتدرانه^۴ (دمکراتیک^۵،

¹ Demanding

² Accepting

³ Responsive

⁴ Authoritative

⁵ Democratic

مستبدانه^۱، سهل گیرانه^۲. چهارمین شیوه یعنی شیوه کناره گیر^۳(مسامحه کار) را محققان دیگری مورد مطالعه قرار داده اند.(برک، ۲۰۰۰)

اجتماعی شدن جریانی است که در آن هنجارها، مهارتها، انگیزه ها، طرز تلقی و رفتارهای فرد شکل می گیرد تا ایفای نقش کنونی یا آتی او در جامعه مناسب و مطلوب شناخته شود. به اعتقاد سالیوان^۴ فرد آدمی قطع نظر از ارتباط او با فرد یا افراد دیگر وجود خارجی ندارد و نمی تواند وجود داشته باشد وی معتقد است تربیت و فرهنگی که آدمی در ضمن معاشرت با همنوعان حاصل می کند او را دارای توانایی و فعالیت هایی می کند که به وسیله آنها می تواند تنیدگی ها را از بین برده و به برآورد کردن نیازهای فرد کمک می کند.

در تمام دنیا متولیان تعلیم و تربیت در تمام جایگاهها، اعم از خانواده و مدرسه سعی در توسعه ی توانمندی مهارت اجتماعی و هوش هیجانی دارند. روانشناسان معتقدند که گروهی از کودکان و نوجوانان به دلیل نداشتن مهارت های اجتماعی مناسب از اکتساب مجموعه رفتارهای پیچیده به منظور ایفای کنش های موثر اجتماعی ناتوانند. (شاداب، ۱۳۷۳).

در ده سال گذشته مفهوم هوش هیجانی به طور روزافزونی مورد توجه جوامع علمی و آکادمیک قرار گرفته است. در واقع بررسی ها نشان دهنده وجود رابطه میان هوش هیجانی و برخی پیامدهای رشدی مثبت، همچون بهزیستی ذهن، مهارت های، سلامت روانی، توانمندی های ذهنی، ویژگی های مثبت شخصیتی، موفقیت های تحصیلی سازگاری آموزشی، و سلامت جسمی و روانی، است. مفهوم هوش هیجانی اولین بار توسط دنیل گلمن در سال ۱۹۸۵ ارائه و در سال ۱۹۹۵ با اقبال عمومی روبرو شد. بیشترین تحقیقات در این زمینه توسط پیتر سالووی و جان مایر در دهه ۹۰ صورت گرفت. آنها در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که ظرفیت دریافت و درک احساسات، عاملی جدید در ساخت شخصیت افراد است.

اخیرا هوش هیجانی به عنوان عاملی برای پیش بینی رفتارهای کودکان، به طور فزاینده ای مورد توجه قرار گرفته است. چرا که هوش هیجانی عبارتست از توانایی دریافت، درک و

¹ Autoritarian

² Permissive

³ Uninvolved

⁴ Salivan

مدیریت هیجانات فردی. هوش هیجانی (EI) به عنوان توانایی تنظیم احساسات مربوط به حل مشکل تعریف و به چهار سطح تقسیم شده است: درک هیجانات، تسهیل هیجانات، فهم هیجانات و مدیریت هیجانات. مطالعات کمی که در استرالیا صورت گرفته است نشان دهنده وجود رابطه میان هوش هیجانی و رفتارهای کودکان است.

مشخص شده است که رفتارهای ملاطفت آمیز والدین به طور مثبتی با دانش هیجانی، درک هیجانی و تنظیم هیجانی فرزندان رابطه دارد. شیوه های مطالعه ای نیز نشان داده شده است که با این ابعاد هوش هیجانی در ارتباط است. از آنجایی که رابطه میان شیوه های تربیتی و ابعاد مختلف هوش هیجانی مشخص و روشن است، انتظار می رود که دسته بندی های گسترده تر شیوه های فرزند پروری نیز رابطه ای روشن با هوش هیجانی داشته باشند.

۱-۲ بیان مساله

مطالعه روابط والدین و کودک، یکی از بحثهای مهم روانشناسی را تشکیل می دهد روابط بین کودکان و سایر اعضای خانواده را می توان به عنوان نظام یا شبکه ای از بخشهایی دانست که در ارتباط متقابل با یکدیگرند. والدین ممکن است هم فرزند خودشان را دوست بدارند و هم اینکه آنان را طرد کنند و یا اینکه در عین دوست داشتن آنها، در انضباط نیز سخت گیری نمایند.

همراه با شروع قرن جدید، جوامع با معضلات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بسیاری مواجه می باشند. نظر غالب کارشناسان بر این است که برای حل بسیاری از مشکلات موجود، به شهروندانی نیاز داریم که نه تنها دارای قابلیت های خردمندانه، بلکه به همان نسبت دارای مهارت های اجتماعی و هیجانی قابل توجه نیز باشند. تشخیص اهمیت مهارت های اجتماعی و توان کنار آمدن موثر با دیگر افراد، موجبات علاقمندی روز افزون به مفهوم «هوش هیجانی»^۱ را فراهم آورده است .

¹ Emotional intelligence

در سالهای اخیر اصطلاح هوش هیجانی گسترش فزاینده‌ای یافته است به خصوص در زمینه کاربرد آن در تعلیم و تربیت، زندگی شخصی، محیط کار و تجارت، پژوهش‌هایی انجام شده است. (تریاس، ۱۹۹۵: بار-ان^۱، ۱۹۹۶: تراویس^۲، ۱۹۹۷: به نقل از پلیتری، ۲۰۰۲).

امروزه تعاملات و ارتباطات از سطح و محیط‌های کاری محدود، و به سطح بسیار وسیع و جهانی گسترش یافته است. رقابت‌های شغلی و اجتماعی امروزه بیش از پیش جزء لاینفک حیات انسانی شده است. اما متأسفانه در این رقابت‌های گسترده انسان‌های زیادی در سطح بیمارگونه دچار آشفتگی روانی-اجتماعی می‌شوند، زیرا توان و کفایت رویارویی موفقیت‌آمیز با تقاضاهای زندگی اجتماعی را ندارند. بر این اساس آنچه برای انسان لازم است سازگاری اجتماعی و مهارت اجتماعی^۳ است (محسنی، ۱۳۷۵).

اجتماعی شدن جریانی است که در آن هنجارها، مهارتها، انگیزه‌ها، طرز تلقی و رفتارهای فرد شکل می‌گیرد تا ایفای نقش کنونی یا آتی او در جامعه مناسب و مطلوب شناخته شود. به اعتقاد سالیوان^۴ فرد آدمی قطع نظر از ارتباط او با فرد یا افراد دیگر وجود خارجی ندارد و نمی‌تواند وجود داشته باشد وی معتقد است تربیت و فرهنگی که آدمی در ضمن معاشرت با هم‌نوعان حاصل می‌کند او را دارای توانایی و فعالیت‌هایی می‌کند که به وسیله آنها می‌تواند تنیدگی‌ها را از بین برده و به برآورد کردن نیازهای فرد کمک می‌کند.

در تمام دنیا متولیان تعلیم و تربیت در تمام جایگاهها، اعم از خانواده و مدرسه سعی در توسعه‌ی توانمندی مهارت اجتماعی و هوش هیجانی دارند. روانشناسان معتقدند که گروهی از کودکان و نوجوانان به دلیل نداشتن مهارت‌های اجتماعی مناسب از اکتساب مجموعه رفتارهای پیچیده به منظور ایفای کنش‌های موثر اجتماعی ناتوانند. (شاداب، ۱۳۷۳).

تاثیر روش‌های تربیتی که والدین در دوران کودکی و نوجوانی فرزندان اعمال می‌نمایند بر تمام کارکردهای فرد تاثیر نافذ و انکار ناپذیری دارد و این کیفیت فرزند پروری تا هنگامیکه یک شخص به نوجوانی قدم می‌گذارد پایدار می‌ماند و روی رفتارهای فرد تاثیر می‌گذارد.

¹ Bar on,R.

² Travis

³ Social skills

⁴ Salivan

از آنجایی که شخصیت انسان متأثر از محیط خانواده و تفاوت‌های موجود در شخصیت ممکن است متأثر از شیوه‌های فرزند پروری والدین باشد و هوش هیجانی و مهارت اجتماعی فرزندان پدیده‌هایی هستند که تحت تاثیر و نفوذ عوامل محیطی شکل می‌گیرند و تعلیم و تربیت والدین مهمترین عامل در تکوین شخصیت فرزندان می‌باشد و با توجه به اینکه در حال حاضر در کشور ما وضع به گونه ای است که به علت نا آشنایی برخی از خانواده‌ها با مسائل بهداشت روانی و رشد فرزندان، هر سال از میان کودکانی که وارد مدرسه می‌شوند، گروهی دشواری‌های قابل توجه رفتاری، عاطفی و شناختی دارند بنابراین، این مساله و دغدغه مطرح است که هوش هیجانی و مهارت‌های اجتماعی تا چه اندازه با روش‌های تربیت فرزند توسط والدین ارتباط دارد.

۱-۳ اهمیت و ضرورت پژوهش

هوش هیجانی به علت تاثیراتی که در عرصه های مختلف زندگی می گذارد بسیار حائز اهمیت است. پژوهش‌های خارق العاده‌ای که در زمینه مغز و رفتار انجام شده است نشان می‌دهد که عوامل دیگری دست اندر کارند که موجب می‌شود افرادی که هوشبهر بالایی دارند در زندگی موفقیت چندانی بدست نیاورند، اما کسانی که هوش متوسطی دارند در مسیر موفقیت قرار بگیرند. این عوامل جنبه دیگری از هوشمندی را شامل می‌شود که همان هوش هیجانی می‌باشد. این ویژگی مشخص افرادی است که در زندگی واقعی موفق و کار آمدند، زندگی زناشویی پرباری دارند، در محیط کار خود نظر همه را به خود جلب می‌کنند، همینطور معرف شخصیت و نظم و نعدوستی و همدردی است که برای پایداری و ارتقای جامعه انسانی ویژگی لازم و اساسی است.

مهارت اجتماعی نیز از جمله ویژگی های مهم در زندگی است و همه والدین دوست دارند که فرزندان‌شان از نظر مهارت‌های اجتماعی در سطح بالایی باشند. بنابراین در صورت مشاهده رابطه مثبت بین شیوه‌های فرزند پروری و مهارت‌های اجتماعی می‌توان شیوه‌های مناسب و اثر بخش و سازگار با فرهنگ کشور خود را به والدین آموزش داد تا از آن به منظور افزایش